

Юлія Галкоўская:

## «Мы выходзім спецыяліста, які ўмее арыентавацца ў звышімклівым патоку інфармацыі»

Выказванне «хто валодае інфармацыяй, той валодае светам» сёння патрабуе ўдакладнення: хто дапаможа авалодаць інфармацыяй, калі свет у ёй патане? Даводзіцца ратавацца ад інфармацыйных шлакаў, не кажучы ўжо пра пошук патрэбнага. Ці не бібліятэкар тут урагуе? Ці не прыйшоў яго зорны час, калі неабходна абвергнуць напрокі наконт архаічнасці і непатрэбнасці гэтай прафесіі і даказаць запатрабаванасць і актуальнасць?

Прафесія бібліятэкара адна з найстарэйшых. У нашай краіне — дакладна. Мяркуюць самі: Мінскі інстытут культуры стварыўся менавіта з бібліятэчнага факультэта. Гэта значыць, бібліятэчны факультэт — падмурак, на якім узрасла буйная профільная ўстанова. А кафедра бібліятэказнаўства, арганізаваная адначасова з наладжэннем факультэта ў кастрычніку 1944-га, стала заснавальніцай вышэйшай бібліятэчнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

Як ловіць дух часу ўстанова, якая мае сталыя педагогічныя і навуковыя традыцыі, а сёлета ў верасні адзначыць 75-гадовы юбілей? Як яна адаптуе да часу спецыялістаў? Пра гэта — у гутарцы з дэканам факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Юліяй ГАЛКОЎСКАЙ.

— Што змянілася ў прафесійным светапоглядзе спецыялістаў? Ці гатовы яны да выклікаў часу?

— Наш спецыяліст сучасны: мы ўсё маем апрацоўваць вялікія масівы інфармацыі, індэксаваць, класіфікаваць, ствараць базы даных і г. д. — выходзім бібліятэкара, які ўмее арыентавацца ў звышімклівым патоку інфармацыі. Вядучая спецыяльнасць «Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць» прапаноўвае студэнтам два кірункі: «Менеджмент» і «Аўтаматызацыя». Выбіраюць іх з пункту гледжання захопленасці асобы: тосцы гуманітарнай чыстай вады і каму цікавыя кіраўніцкія, матывацыйныя аспекты, той ідзе на «Менеджмент». Калі падабаюцца камп'ютары, тэхналогіі, калі хочацца ствараць, але будучы студэнт разумее, што не праграміст у душы, тады «Аўтаматызацыя». Тут ёсць дзе разгарнуцца: гэта і стварэнне электронных калекцый, адміністраванне камп'ютарных сетак... Бібліятэка сёння — інфармацыйны працэс, у аснове якіх — сучасныя тэхналогіі, прытым усё лічба.

— Як у сувязі з гэтым змяняюцца патрабаванні да ведаў і ўменняў спецыялістаў?

— Сёння асноўная ўвага ўдзяляецца кампетэнцыям, іх адпаведнасці патрабаванням бібліятэчна-інфармацыйнай практыкі. Навідавоку пераадоўвыя кніжніцы з прычыны інтэнсіўнага развіцця тэхналогій і змянення знешняга асяроддзя. Пераглядаюцца кампетэнцыі, якімі павінны валодаць выпускнікі. Сучасныя кампетэнцыі вымагаюць ад спецыяліста не толькі набыць веды, але і ўмець прымяніць на рынку працы. Улічваючы, што ўсе кампетэнцыі ідуць ад запатрабаванасці на практыцы, у нас у гэтым годзе запланавана даследаванне патрэбнасцяў арганізацый-заказчыкаў кадраў: якімі кампетэнцыямі, па меркаванню працадаўцы, павінен валодаць сучасны бібліятэкар-бібліяграф? Гэтае даследаванне — пад эгідай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Праект стартаваў 1 красавіка. Каб не дапусціць разрыву паміж зместам падрыхтоўкі ва ўстанове вышэйшай адукацыі і чаканнямі з боку працадаўцы, неабходна вывучаць патрабаванні арганізацый-заказчыкаў кадраў. Распрацоўваецца інструментарый, рыхтуецца анкета для экспертнага апытання (кіраўнікі найбуйнейшых бібліятэк). Будзем глядзець, з кім у нас заключаны дагаворы, куды размяркоўваем выпускнікоў. Прааналізуем апытанне, зьбяром інфармацыю і ў выніку будзем валодаць звесткамі аб патрабаваннях да

выпускніка ад працадаўцы. Стараемся адпавядаць духу часу. Бо калі сядзець і глядзець, як свет хутка змяняецца, то, вядома, адстанем.

Можа, бібліятэкар-бібліяграф з пункту гледжання абывацеля гучыць несучасна, але калі ўнікаеш у сутнасць таго, чаму цябе вучаць, дзе можаш сябе прымяніць, то разумеш: спецыяльнасць гэта актуальная і запатрабаваная. На 1 выпускніка ў мінулым годзе ў нас прыходзілася 4 заяўкі. А сёлета на колькасць бюджэтных заяўкі, якія падлягаюць размеркаванню (37 студэнтаў), было 156 заявак, у тым ліку 31 імянная. Гэта сведчыць, што мы патрэбны. Для параўнання: на спецыяльнасць «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны» на 15 бюджэтных заяўкі, якіх трэба размеркаваць, — 27 заявак. Многія нашы студэнты працуюць. Дапамагае практыка: 3 курс — тэхналагічная, 4 курс — пераддипломная, якая прадугледжвае вывучэнне кіраўніцкіх пытанняў.

— Наколькі прывабная прафесія бібліятэкара для абітурыентаў?

— У 2018 годзе быў набор 54 чалавекі (агульны конкурс — 1,5) на бюджэтных месцы на стацыянар: 27 менеджараў і 27 аўтаматызатараў. Ёсць і платнае навучанне. Усяго мы прынялі 61 студэнта. Сёлета, адпаведна, 7 — на платнай. Недабору ў нас няма ніколі. Заўсёды ёсць конкурс. На завочнае конкурснае менеджмент — 1,5 (набіралі 10 чалавек), на аўтаматызацыю — 1,3 (набіралі 20). Такім чынам, у сярэднім конкурс па нашай спецыяльнасці складае 1,4. Былі заявы на платную завочную форму, 6 чалавек на платную завочную ўзялі.

А яшчэ бесперапынная адукацыя, шматступенчатая. Сярэдняю спецыяльнаю адукацыю па бібліятэчнай спецыяльнасці дае Магілёўскі дзяржаўны каледж мастацтваў (да нядаўняга часу бібліятэкараў-бібліяграфуў з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй рыхтаваў Магілёўскі дзяржаўны бібліятэчны каледж, які ў 2017 г. быў далучаны да каледжа мастацтваў). Мы шчыльна з ім супрацоўнічаем. Пасля заканчэння каледжа да нас ідуць на завочнае навучанне і на стацыянар. Да гэтага года выпускнікі каледжа паступалі на стацыянар на скарачаны тэрмін. З 2019 г. сітуацыя змяняецца, і выпускнікі каледжа пойдучы па агульным конкурсе — будуць вучыцца, як усе, 4 гады (раней пасля каледжа вучыліся 3 гады). Многія выпускнікі ўладкоўваюцца на работу пасля каледжа, але разумеець: усё роўна трэба будзе заканчваць вышэйшую навучальную ўстанову, таму што спецыялісты з вышэйшай адукацыяй наступаюць на пяткі. І, папрацаваўшы год, два, упэўніваюцца: патрэбна вышэйшая адукацыя. У такім выпадку завочнае навучанне падыдзе больш.

— Ва ўмовах пастаяннага абнаўлення ведаў і досведу, ускладнення функцый бібліятэк што бачыцца найбольш важным?

— Быць на сваім месцы і абавязкова прафесіяналам. Якасна фарміраваць інфармацыйныя рэсурсы, з лёгкасцю ўзаемадзейнічаць з чытачом, захоўваць помнікі кніжнай культуры — далёка не ўся магія, якая адбываецца ў сучаснай бібліятэцы. Па кірунку «Менеджмент», дарэчы, рыхтуем спецыялістаў ужо 5 гадоў. Гэта звязана з неабходнасцю ў першую чаргу ацэньваць эфектыўнасць. Як зразумець, наколькі арганізацыя працуе плённа? Аналізаваць. Хто гэта зробіць? Аўтаматызатар? Яго задача іншая — стварыць электронную сістэму і да яе інфармацыйна-пошукавую мову, каб лёгка ўсё знайсці.

— Гэта бліжэй да праграмавання...

— Так можа падацца. Нашы студэнты вучаюцца пытанні, звязаныя з рознымі відамі інфармацыйных рэсурсаў: гуманітарнага, прыродазнаўчага, тэхнічнага профілю. Будучы спецыялісты аўтаматызатары, напрыклад, разумеець спецыфіку розных інфармацыйных комплексаў, вучаюцца алгарытмізацыю, валодаюць тэхналогіямі стварэння сайтаў. У сваю чаргу менеджары — больш аналітыкі і наватары. Назіраюць, што

цікавае ёсць у практыцы розных кніжніц, разважаюць, што можна адаптаваць для сябе, і распрацоўваюць праект, як гэта ажыццявіць. Восць і менеджарскае майстэрства. Мы павінны адпавядаць часу. Мы ж не статычны інстытут, які толькі збірае і захоўвае дакументы. Бібліятэкі ажыццяўляюць сацыяльнае партнёрства, працуюць са службамі занятасці. Кніжніцы выходзяць за межы. Выезджаем, вывучаем досвед. Нядаўна выкладчыцкі склад дзвюх кафедраў быў у Маскве на канферэнцыі па кніжнай культуры.

— Як наконт студэнцкіх абменаў з замежжам?

— У нас заключаны дагавор з Санкт-Пецярбургскім дзяржаўным інстытутам культуры. Студэнты з Пецера прыязджаюць да нас на практыку, а сёлета нашы студэнты адпраўяцца на практыку ў Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны інстытут культуры, дзе пазнаёмяцца з дзейнасцю найбуйнейшых кніжніц Пецера.

— Існуе стэрэатып, што бібліятэкарам можа стаць кожны, маўляў, асаблівага таленту не патрэбна, ды і вузкая прымяненне ў межах кніжніцы...

— Цяжка пагадзіцца. У сучасных бібліятэках патрабуюцца спецыялісты, якія павінны спалучаць як камунікатывныя, так і аналітычныя здольнасці, быць дапытлівымі, уважлівымі да дробязяў і жадаюць на высокім узроўні валодаць замежнымі мовамі. Нашы выпускнікі атрымліваюць такія веды і ўменні, што пры жаданні прымяняць сябе ва ўніверсальным асяродку. Яны працуюць яшчэ і ў лагістычных кампаніях, у мабільных кампаніях Velcom, МТС... Галоўнае — умець працаваць з інфармацыяй: выбіраць найбольш значнае, правільна расставіць прыярытэты. Таксама немалаважныя чалавечыя рэсурсы: калі супрацоўніка своечасова прастымуляваць, з'явіцца матывацыя. Вывучаем і прававыя асновы, розныя аспекты аўтарскага права: ці можам, напрыклад, выдаць электронны дакумент, адсканаваць кнігу. Цяпер студэнты уважліва вучаюць шматлікія дакументы: Працоўны, Грамадзянскі кодэкс, Кодэкс аб культуры.

— Але раней не было такога шырокага поля разгалінавання ў вучэбнай праграме...

— Час не патрабаваў гэтага, разумееце? А цяпер новае — з кожным годам. Каму расказваць пра адвакацыю, як не выкладчыку, які чытае менеджмент. У нас ёсць цікавы курс «Паблік рылэйшэз і рэклама»: студэнты набываюць карысныя навыкі, якія працаваць у культурным асяродку, бо бібліятэка — адкрыты інстытут. Без супрацоўніцтва ёй не выжыць. Што такое адвакацыя бібліятэкі? Новае паняцце «адвакацыя» мае на ўвазе абарону: то-бок кніжніца павінна думаць, як сябе абараніць, прасунуць, як выжыць. Гэта вельмі падобна на праектную дзейнасць (даём у менеджменце). Раней бібліятэкі паняцця не мелі, што такое праект. І мы першыя пачалі чытаць гэты курс, падрыхтавалі праекты і зрабілі прэзентацыю (гадоў 10 назад). Прафесар нашага ўніверсітэта і факультэта інфармацыйна-дакументных камунікацый, кандыдат філалагічных навук Сафія Антонаўна Паўлава арганізавала ў канцы навучальнага года дэманстрацыю праектаў, распрацаваных студэнтамі спецыяльна для пэўных бібліятэк. Збіраліся практыкі, запрашалі кіраўнікоў вядучых кніжніц у Мінску. Дзесьці тры гады запар мы гэта рабілі. Зараз плануем штосці новае, думаем, па адвакацыі.

— Праекты былі жывыя, якія можа было ўкараніць?

— Абавязкова. І ўсе былі разабраны. Ганарымся, што навучылі бібліятэкі, як рабіць праекты. На завочным у нас быў праект міжнародны: студэнтка арганізавала музей пад адкрытым небам і стварыла тэатр на месцы гістарычных падзей часоў Паўночнай вайны 1700 — 1721 гг., калі рускія войскі пад камандаваннем Пятра I атрымалі перамогу над шведскім корпусам генерала Левенгаўпта



(Слаўгарадскі раён, бібліятэка-музей у аграгарадку Лясная). Ёй ААН вылучыла 15 000 еўра (ёсць міжнародны праект ААН «3 мінулага ў будучыню»).

А праекты пад «Бібліяноч-2019»! Сёлета дзве нашы пляцоўкі — у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Адна з іх — дыпломны праект студэнткі Юліі Крыкун. Кафедра інфармацыйных рэсурсаў і камунікацый «дыслакуецца» на «Бібліяночы» ў ЦНБ НАН Беларусі. Што важна, пляцоўкам бібліяночы будзе прысвечана 2 дыпломы: студэнт актыўна ўдзельнічае ў падрыхтоўцы, распрацоўвае і потым адлюстроўвае тэму ў дыпломнай рабоце — усё звязана з практыкай.

— Бібліятэкар упіраецца ў інтэрнэ-асяроддзе, электронную камунікацыю. У чым спецыфіка выпускніка-спецыяліста?

— Сёння першачаргова знаходзіць у электронных сістэмах рэлевантную інфармацыю — якая адпавядае запыту, умець даць яе ў кампактным выглядзе. Цяпер у бібліятэках фарміруюць шмат электронных інфармацыйных рэсурсаў. Кніжніцы падпісваюцца на такія рэсурсы, у прыватнасці, выдавецтва «Эльзівір» (Elsevier) — аднаго з найбуйнейшых навуковых выдавецкіх дамоў на сусветнай пляцоўцы, які мае доўгую традыцыю на рынку кніжнай прадукцыі, фарміруе ўласныя паўнатэкставыя базы даных па рознай тэматыцы (фізіка, хімія, гуманітарныя навукі, біялогія, медыцына і інш.).

— А як вы ставіцеся да сацыяльных сетак, калі бібліятэкі там сябе прэзентуюць?

— Добра ставімся. І студэнтаў гэтаму вучым. У мінулым годзе мая студэнтка Настасся Ліпніцкая пісала па сацыяльных сетках дыпломную работу. Падчас абароны на яе звярнуў увагу старшыня экзаменацыйнай камісіі — загадчык аддзела ЦНБ НАН Беларусі, і дзвючыну ўзялі да сябе на работу. Потым гэты дыпломны праект мы адаслалі на конкурс студэнцкіх навукова-даследчых работ НДРС-2018, там ён узяў 2 катэгорыю. Яшчэ ўдзельнічаем у «Кветцы» — штогадовым конкурсе студэнцкіх праектаў па розных тэмах, які ладзіць факультэт журналістыкі БДУ. Студэнтка Дар'я Жабрун увайшла са сваім праектам (дарэчы, таксама па сацыяльных сетках) у фінал. Тэмы выбіраем практыка-арыентаваныя, каб была магчымасць вырашыць надзённую праблему. Бяром канкрэтную кніжніцу, вучымся яе досвед і на гэтай аснове прапаноўваем, што можна ўдасканаліць — распрацоўваем праект (ствараем новыя паслугі для кніжніцы).

— Бібліятэка і інтэрнэт — канкурэнты?

— Інтэрнэт — гэта сродак, у тым ліку пазіцыянавання бібліятэкі і яе рэсурсаў. Мы не адмаўляем інтэрнэт — наадварот: выкарыстоўваем усё яго патэнцыял і магчымасці, усё відэахостынгі, пошукавыя сістэмы, сэрвісы, напрыклад, сэрвіс «Calameo», які дае безліч магчымасцяў. У ім можна арганізаваць цудоўную кніжную выстаўку. Адкрыце сайт Магілёўскай абласной бібліятэкі — пераканайцеся: яна першая пачала, а мы ў яе вучыліся. Падтрымліваць вобраз бібліятэкі ў інтэрнэце вельмі важна. А сайт — гэта аблічча кніжніцы.

Наталля СВЯТЛОВА